

РОЛЬ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

У статті було проаналізовано функції мовлення персонажів художнього твору, роль персонажного мовлення у створенні художніх образів та вираженні ідейно-художнього змісту твору на прикладі повісті Ч. Дікенса «Різдвяна пісня в прозі».

Ключові слова: персонажне мовлення, мовні засоби, засоби комунікації.

The article analyzes the functions of character speech of the art work, the role of character speech in the creation of artistic images and the expression of the ideological and artistic content of the fiction narrative on the example of C. Dickens' story "A Christmas Carol in Prose".

Key words: character speech, speech tools, means of communication.

Персонажне мовлення є важливим елементом художніх творів, який допомагає розкрити характер та емоційний стан персонажів, створити динаміку та цікавість сюжету, а також створити автентичність та реалістичність твору. Персонажне мовлення може бути представлене як прямим, так і непрямим мовленням, залежно від того, чи говорить персонаж сам за себе, чи про нього мовить автор або інші персонажі.

Крім того, персонажне мовлення може мати великий вплив на читача, оскільки воно дає можливість зрозуміти та почути світ очима персонажа. Це може стати ефективним засобом побудови емпатії між читачем та персонажем, що дозволяє краще зрозуміти та співчувати його долі.

Нами досліджено лінгвостилістичні особливості повісті англійського письменника Чарльза Дікенса «Різдвяна пісня в прозі». Твір є класикою світової літератури, оскільки він висловлює ідею людяності та віри в добро.

Лінгвостилістичний аналіз художнього тексту дав змогу схарактеризувати використання таких стилістичних засобів, як порівнянь, метафор, риторичних запитань, алюзій, епітетів, ідіом та фразеологізмів, стилістичних повторів [4, с. 252]. Вони допомагають передати настрій та емоції героїв, створити особливу атмосферу Різдва, а також висловити ідею та проблематику твору.

Так, наприклад, Скрудж, головний герой різдвяної повісті, після зустрічі з привидами Марлі задається риторичним питанням: «*Was it a dream or not?*» [1, с. 36]. Використовуючи таку художню фігуру, письменник занурює читача в атмосферу Святого вечора, коли кордони між реальністю та світом фантастики стираються, і власне сам головний герой не впевнений у тому, чи насправді відбувається щось фантастичне.

У повісті епітети зустрічаються у вигляді сталих виразів. Наприклад:

«*But she had a large heart!*» [1, с. 100]. «Серце» є метонімією людських якостей: любові, співчуття, доброти. Фразеологізм «*a large heart*» у творі має конотативне значення. Він характеризує одного з персонажів повісті та описує не фізичні властивості, а риси характеру. Ще одним прикладом є мовлення жінки племінника Скруджа, коли вона згадує про останнього: «*I'm sure he's a good soul!*» [1, с. 80]. За своїм семантичним навантаженням слово «*soul*» не відрізняється від слова «*heart*». Воно позначає такі людські якості, як доброта, чуйність, спокій та робить натяк на духовність героя.

За допомогою мовного засобу, такого, як діалог, письменник передає головну ідею твору про те, що багатство, гроші згубно впливають на особливість, що головне в житті – це щирість, співчуття, взаєпідтримка. Наприклад, через мовлення привида Марлі автор виражає ідею милосердя та добра:

«*I wear the chain I forged in life*» [1, с. 28]. «*<...> any Christian spirit working kindly in its little sphere, whatever <...> will find its mortal life too short for its vast means of usefulness.*», «*The common welfare was my business; charity, mercy, forbearance, and benevolence, were, all, my business*» [1, с. 29].

Діалог з джентльменами, які відвідують Скруджа та просять Різдва пожертву на допомогу знедоленим сиротам, ще раз доводить скупість Скруджа та те, що ніщо в світі не здатне вплинути на нього. Він жалкує навіть невелику кількість грошей напередодні Святого Різдва бідним дітям. «*It's not my business*», – відповідає їм різко Скрудж, маючи з ними коротку розмову. Крім того, в даному епізоді персонажне мовлення має функцію розкриття соціально-історичного контексту. У вікторіанські часи, у ХІХ ст., коли писав Ч. Діккенс, бідних дітей часто відправляли жити в робітні будинки. Умови життя там були неприємні, робота важкою, дисципліна суворою, їжа простою.

На противагу вище згаданого діалогу Скруджа можна привести діалог головного героя з хлопчиком під вікнами його кімнати, якого він попросив піти купити індичку. Цей діалог розкриває протилежний першому образу скупого напівсамітника – образ доброзичливої людини. Привітні, ласкаві звертання, адресовані хлопчику, такі як «*my fine fellow*», «*an intelligent boy*», «*a delightful boy*» символізують про трансформацію самого характеру героя. Тобто як засіб комунікації діалог виконує наступну функцію – передає внутрішній світ персонажу в динаміці [4, с. 252].

У комунікативному просторі повісті простежується використання стилістичних повторів не лише окремих слів, а й цілих речень. Наприклад, Дух Теперішнього Різдва повторює слова самого Скруджа: «*If he be like to die, he had better do it, and decrease the surplus population*» [1, с. 72]. «*Are there no prisons?*», «*Are there no workhouses?*» [1, с. 84]. Вдавання до таких стилістичних засобів має перлокутивний ефект. [3, с. 61-66]. Зокрема власні слова Скруджа з уст іншого персонажу викликали в нього ж самого почуття провини та неприємного здивування, що він сам колись міг висловлюватися так зневажливо до бідних людей та своїх родичів. Таким

чином, через реакцію головного персонажу на його ж власні слова читач може прослідкувати позитивні зміни в його характері.

Отже, головною функцією мовних засобів, які використовуються в персонажному мовленні, є передача ідейно-художнього змісту та проблематики твору. Діалог як найбільш поширений лінгвостилістичний засіб створення комунікацій, зокрема в повісті «Різдвяна пісня», відіграє наступні функції: розкриття образів та думок персонажів, передачі ідей та соціальних проблем, створення динаміки сюжету та розвитку характерів, передачі емоційної складової сюжету, створення атмосфери.

ЛІТЕРАТУРА:

1. A Christmas carol / Charles Dickens ; with illustrations by A. C. Michael. URL: <https://www.read.gov/books/pageturner/2003bit37729/#page/2/mode/2up> (дата звернення 10.08.2023)

2. Гайденко Ю. О. Синтаксичний повтор як стилістичний засіб вираження авторської мови (на матеріалі роману Шарлотти Бінгхем „The White Marriage”). Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки. № 3 (50). Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2017. С. 14–19.

3. Малюк К. Художні функції концепту «моральне прозріння» в повісті Ч. Діккенса «Різдвяна пісня в прозі». Вип. 10. С. 61-66. URL: <https://elibrary.kdpu.edu.ua/> (дата звернення 01.09.2023)

4. Яблонська Т.М. (2014) Лінгвістичний аналіз художнього тексту: навч. пос.к для студ. Одеса. 252 с.

Науковий керівник кандидатка філологічних наук, доцентка Поторій Н.В.